

אמא יודעת שלא תזרוק

נינה פינטו־אבקסיס: סיפורים אינטימיים, דביר, רוח צד 2017, 188 עמ'

"שנייה ועוד שנייה, ואמא כבר יודעת שלא תזרוק, היא יודעת שלא איענה לידיים אחרות, שאינן ידיה או ידי סבתא המפנקות... הנה מגיעים מכבי האש, והנה ממאינה קוראת, כמו לא מאמינה, מכבי אש, מכבי אש. אמא כבר רגועה, היא לא תזרוק עכשיו..." (עמ' 10). משפטים אלו הם מן הסיפור "אש בבית", הראשון בקובץ הסיפורים, המהווה מפתח להבנת אחד מן הנושאים המרכזיים בספר.

נינה פינטו־אבקסיס פרסמה קובץ סיפורים, קובץ זיכרונות, שניתן לקוראם כרומן חניכה, כרומן התבגרות. הסיפור הפותח מתאר אירוע, המוזכר לעיל, כאשר המספרת היתה בת שלוש וחצי, ובהמשך הקובץ אנו מתוודעים אל המספרת כילדה צעירה, נערה מתבגרת, תלמידת התיכון, חיילת, סטודנטית, אשת הקריירה, רעיה ואם. הקובץ הנו מין סינתזה בין אוטוביוגרפיה לבין ביוגרפיה שאינה מחויבת לדיוק ולאמת, ולמרות העובדה שמוזכרים מקומות, אירועים ושמות המזוהים עם הפרטים הביוגרפיים של המספרת, ישנה תחושה שהמספרת עברה תוך מיון וצנוורה עצמית כדי לרסן את הנטייה לחשיפה.

הזיכרון הראשון של האש שפרצה בבית, הוא זיכרון שנצרב לא כאירוע טראומטי־טרגי, אלא כאירוע מכונן, הבונה את הקשר האמיץ שבין האם לבת. האם עסוקה בהכנות לקראת שבת, אופה עוגה כושית, ולפתע פורצת אש בבית. השכנות שהתגודדו בחצר צועקות אל האם העומדת במרפסת ביתה עם הילדה על ידה, שתזרוק את הילדה והן לבטח יקלטו אותה בידיהן. האם מסרבת ומהססת והילדה בזרועותיה. למטה בחצר מתקבצים יותר ויותר אנשים הצועקים למעלה אל האם, וכמו בתסריט מתוזמן היטב, מכבי האש מגיעים ברגע האחרון, מכבים את השרפה והאם ניצלת מן הצורך להכריע אם לשמוט את הבת מידיה אם לאו. האם נכנסת לבית השכנה כדי להתקשר אל רופאת הילדים, המייעצת לה לרובב את הילדה כדי לבדוק אם היא נתונה בהלם. לשאלת האם אם לאפות עבורה עוגה לבנה, הילדה עונה שלא, היא רוצה עוגה כושית. האם והשכנה מיד ניגשות למלאכה, "מקציפות ומערבבות, מתיכות את השוקולד ומוסיפות חלמונים, כאילו דבר לא קרה" (עמ' 11).

המספרת הבוגרת, שאספה את זיכרונות ילדותה, בחרה לפתוח את הקובץ בתיאור אירוע שממנו למדה כי האם לעולם לא "תזרוק אותה", דהיינו, אירוע שממנו צמחה אותה מערכת יחסים מורכבת, דואלית, סימביוטית, המלווה אותה בהמשך חייה ובונה את אישיותה הבוגרת.

הסיפור הנו זיכרון, הקול הוא קולה של האשה הבוגרת, הסוקרת בספר זה ציוני דרך משמעותיים בחייה. דמות האם מתקשרת גם להגנה מפני הרוע שבעולם. הקו המנחה - ההגנה הבלתי מתפשרת של האם - נמשך לאורך הקובץ כולו, ונשזר בסיפורים נוספים.

בסיפור "כפר הנופש הצרפתי", האם מנסה לגונן על בתה מפני השפעות מוזיקות, בעיניה, של חברתה

המבוגרת ממנה. בדומה לכך בסיפור "פעם ראשונה", המספרת בת השתיים־עשרה מתיידדת עם נער מבוגר ממנה, והאם החוששת שכונותיו אינן תמימות, אוסרת על המפגש עמו. בשתי האפיוזות ניכרת ההבנה של הבת הבוגרת כי בדיעבד צדקה אמה, והעובדה כי לא נוצרו ויכוח או קרע בין האם לבת המורדת, מחדדת את הטענה באשר להתנהלותה החכמה של האם, התנהלות שהשפיעה לטובה על הבת המתבגרת.

הכרת תודה זו מבטאת בעוצמה בסיפור "אם ובת": המספרת נושאת ברחמה את בתה ונוכרת באמה, "אני חושבת על אמא ואיך היתה גוזרת בעבורי תמונות של ברוק שילדס ומשכנעת אותי בדמיון בינינו... אני חושבת על אמא שלא ראתה את משמני. אמא שסרגה לי סריגים יפהיים כאשר לא מצאנו בגדים לנערה במידותי, ודאגה שתמיד אהיה לבושה בבגדים חדשים, שצחקה וחלמה יחד איתי ומעולם לא הראתה כלפי צער כלשהו על היותי אני" (עמ' 112-113). הרמיזה לשירה של לאה גולדברג 'לתמונת אמא' לבית השני - "לא תמהתי, לא רגזתי, עת באתי אליך // מדי יום ביומו ואמרתי 'תני' // את הכל הבאת לי כמו ידך // רק מפני שאני - אני" - מבטאת זאת כליל.

בפרק העשירי, הסוגר את הקובץ, מתוארת האם בשני סיפורים. ב"פאה" האם והבת מבקרות בסלון פאות, שאליו מגיעות נשים לרכוש פאה בגין נשירת שיער בעקבות טיפולים רפואיים. בסיטואציה קשה זו הבת משמשת מראה לאמה, "אני מודדת מול אמא את הפאות, כדי שתראה אותן כשיער על אדם ולא מול המראה המנטרלת את הממדיות... אני רוצה שאמא תיקח פאת שיער אמיתי ולא סינתטי... ואני לאט לאט מתרגלת לדמותי שלי חבושה בפאה הקצרה של אמא. מכינה את עצמי לעתיד אפשרי גם עבורי" (עמ' 181-182).

האם לא "זרקה" את הבת מידיה, ושמרה עליה מכל משמר, והבת המלווה את האם בשעותיה הקשות רואה בגורל האם כקדימון לגורלה היא. בסיפור "אמא" האם מספרת לבתה חלום מטריד: היא מתקשה לעמוד על הרגליים וסביבה נכריה

שדמותם הולכת ומתעמעמת, ולידה, בעלה, אבי המספרת, ברור ומוחשי. לא ברור מה מבינה הבת מהחלום, והאם היא מאמינה בחלומות. כדי להרגיע את האם המודאגת היא מספרת על חלום שבו האם התגלתה יפה מתמיד, ומסכמת: "היית את ולא את" (עמ' 184).

נושא ממרכזי נוסף הוא האחיות, sisterhood. בסיפור "בילדות" מונה המספרת שורה של חברות ילדות וזיכרון אירועים מכוננים, מרכזיים

המלווים אותה:

"אהבנו לשבת על הספה ולהתבונן בוורדה, אמא של עטרה... מפשילה שרוולים באמצע החורף ומתחילה להכין את כול המאכלים נוטפי השומן והטעם... אצל ענת אכלנו פסטה ברוטב עגבניות... אצל אמא אכלנו פאייה... אצל ורד השתרענו על המיטה הנמוכה ואמה היתה מציצה לבדוק אם אנחנו פנויות לאכול מן העוגיות שהכינה..." (עמ' 17).

היא ממשיכה: "גילינו עוד כילדים שאנחנו גזורים באותם המספריים, יצוקים מאותה תבנית... כלום לא יכול היה להפריד בין כולנו. היתה בינינו אהבה..." (עמ' 18).

וכאשר בגרו, נישאו, בנו קריירה ומשפחה, נשמר הקשר החם והאהוב והמספרת מסיימת את הסיפור כך: "אני רואה אתכם היום, בני ארבעים רוקדים במסיבה. מתבוננת בכם ואתם עדיין יפים ורעננים עבורי כמו אז... אנחנו, הבנות, גם לא מתביישות לרקוד זו עם זו סלואו. שהבעלים יעמדו בצד. הם לא היו שם ראשונים" (עמ' 20).

פינטו־אבקסיס משתפת אותנו באירועים מכוננים המקבלים את משמעותם ומרכזיותם לאור שני הנושאים המרכזיים לעיל. בסיפור ההתבגרות שהיא פורשת, נקבל את סיפורה שלה ושל אלה שהתבגרו בישראל בשנות השבעים והשמונים, וכיום הם מעמודי התווך המגוונים של החברה.

אורנה מונרשיין

ספרה של אורנה מונרשיין *ספרות הסנטורים* ראה אור בהוצאת רסלינג.